

Podplukovník int. JOSEF HOLDA:

Výživa armád za světové války.

(Pokračování.)

II. Itálie.

- A. Všeobecná situace.
- B. Denní dávky a zásoby proviantu.
 - 1. Druhy dávek.
 - 2. Výměry před válkou.

3. Změny za války.
 4. Učlenění zásob do hloubky.
 5. Srovnání s francouzským systémem.
- C. Personál a orgány služby vyživovací.
1. Vojenský komisariát.
 2. Ústřední řídicí orgány.
 3. Teritoriální řídicí orgány.
 4. Výkonné a výrobní orgány.
- D. Opatřování proviantu.
1. Koupě a rekvisice.
 2. Opatřování dobytka.
 3. Opatřování obilnin.
 4. Opatřování drobného proviantu.
 5. Srovnání s francouzským systémem.
- E. Doprava proviantu.
1. Doprava po moři.
 2. Doprava po železnici.
 3. Doprava po trénech.
- F. Vyživovací služba v poli.
1. Rozdělení země na pásma.
 2. Ústavy druhé linie.
 3. Ústavy první linie.
 4. Komisariáty v poli.
 5. Denní zásobování.
 6. Zásobování masem.
 7. Zásobování chlebem.
 8. Zásobování vínem.
 9. Zásobování alpských útvarů.

A. Všeobecná situace.

Italie se neprohlásila na počátku světové války pro žádnou válčící stranu. Přesto však pocítila již v srpnu 1914 hospodářský vliv rozpoutavšího se boje, neboť válčící státy kupovaly suroviny a potraviny u neutrální v daleko větším množství, než v míru, a válka způsobila silnou poruchu v mezinárodním obchodě a na mezinárodních komunikacích. Italie, jejíž přirozené sympatie tíhly k Francii, si brzy uvědomila, že dříve nebo později zasáhne do boje, a nutně vojenské přípravy vytvořily poznenáhlu podobnou hospodářskou situaci, jako kdyby země byla skutečně již ve válečném stavu.

Ač Italie je zemí zemědělskou, přec neprodukovala ani v míru tolik obilí, aby jím uživila národ. Z 28 milionů ha veškeré půdy bylo:

20 milionů ha orné půdy,

4 miliony ha lesů a

2 miliony ha neplodné půdy.

Italie pokulhávala v zemědělské technice a proto výtěžek půdy nebyl valný. Metody pěstování plodin byly zastaralé; výjimkou byla rovina při řece Pádu a pak Toskánsko. Užívání hnojiva bylo v Sardinii a jižní Italii věci málo rozšířenou.

K důvodům technickým se pojily i důvody sociální. Na jihu poloostrova se udržel režim rozsáhlého vlastnictví, orná půda se přeměnila postupně v pastviny, jež vyžadovaly menšího nákladu a při-

nášely větší užitek. V severní Italii, kde zase naopak byl statek rozdroben, byl výtěžek proto nedostatečný, že venkované opouštěli rodnou hroudu a odcházeli do továren; nedostatek kapitálu a daňová břemena odradily venkovana od obdělávání půdy.

Průměrný výnos půdy byl jen 8—10 q obilí z jednoho ha.

Přihlédneme-li k statistickým datům posledních pěti let před válkou, dostaneme tento obraz:

Druh	Obdělaná půda v ha	Sklizeň v q
Pšenice	4,744.000	49,896.000
Žito	123.000	1,354.000
Ječmen	248.000	2,200.000
Oves	507.000	5,363.000
Kukuřice	1,600.000	25,480.000
Brambory	287.000	16,549.000

Italie dovážela ze zahraničí již před světovou válkou veliké množství obilí. Roku 1913, kdy úroda byla neobyčejně bohatá, bylo sklizeno 54 milionů q pšenice, dovezeno 16 milionů q pšenice, tedy spotřebováno 70 milionů q pšenice, a to 9 milionů q pšenice k setbě a 61 milionů q pro výživu obyvatelstva.

Spotřeba pšenice jedním obyvatelem činila v míru v Italii 198 kg (ve Francii 212 kg).

V srpnu 1914 nebyl v Italii nedostatek obilnin, neboť jednak byl vlastní výmlat již ukončen, jednak byly dovezeny přede žněmi značné zásoby ze zahraničí. Ale situace se zhoršila, když vláda shledavši, že úroda 1914 je značně menší, než roku předešlého, chtěla nakoupiti a dopravit další zásoby obilí ze zahraničí. Tu se její zájem střetl se zájmy mocností Dohody, jež nakupovaly na zámořských trzích společnými orgány. Pokud Italie nepřistoupila k Dohodě, nebyla arci účastna společných akcí k zabezpečení výživy. Tím se její nákupy čím dále tím více ztěžovaly až do té chvíle, kdy vstoupila do války po boku Dohody, čímž jí byly přiznány i výhody dohodového konsorcia, jemuž dala k dispozici své obchodní loďstvo.

Spotřeba nejdůležitějších potravin v Italii před válkou a za války se jeví takto:

v hospodářském roce	pšenice q	kukuřice q	vína hl
1913/14	64,000.000	28,000.000	50,000.000
1914/15	56,000.000	28,000.000	42,000.000
1915/16	61,000.000	31,000.000	18,000.000
1916/17	60,000.000	22,000.000	38,000.000
1917/18	47,000.000	22,000.000	48,000.000
Průměrná roční spotřeba na jednoho obyvatele	před válkou: 198 za války: 158	před válkou: 081 za války: 072	před válkou: 128 za války: 107

Nejkritičtější dobou byl hospodářský rok 1917-18, neboť ponorková válka, vstup Ameriky do války a z toho vyplývající zmenšení lovní tonáže ohrožily zásobování povážlivou měrou.

Italské zemědělství trpělo za války více než zemědělství anglické, ale daleko méně než francouzské. V Anglii byla pod tlakem okolností zvětšena plocha oseté půdy a úroda vzrostla. Zemědělství ve Francii bylo válkou desorganisováno. Prostřední italské zemědělství předválečné zůstalo prostředním i za války. Zdá se, že zemědělská produkce mohla býti zvýšena buď vydatnějším použitím hnojiv, neb obděláním ladem ležící půdy, anebo změnou kultur a i racionálnějším rozdělením majetku. Ale při všech těchto prostředcích narážela italská vláda na nepřekonatelné téměř překážky. Válkou byla snížena výroba domácích hnojiv, dovozu takřka nebylo. Co do obdělávání ladem ležící půdy a změny kultur byla to akce takového rozsahu, že ji nebylo lze za války uskutečniti. Zbytek zemědělských pracovníků — byly to zejména ženy, děti a starci — vykonal sice velice mnoho, vždyť se plocha obdělané půdy nezmensšila o více než o jednu desetinu, ale žádati ještě zužitkování lad, bylo by bývalo příliš mnoho. Zbýval konečně pokus rozdělití racionálněji půdu a tím zvýšiti úrodu, neboť rolník-vlastník pracuje lépe než námezdník. To by však bylo znamenalo vyřešiti prostřed války problém latifundií, který zůstal nevyřešen dodnes.

Úbytek dobytka nebyl celkem za války značný, a to proto, že bylo dováženo hojně čerstvého i konzervovaného masa.

Roku 1914 měla Italie asi:

6,500.000 kusů hovězího dobytka,
11,800.000 kusů skopového dobytka,
3,100.000 kusů vepřového dobytka,
2,900.000 kusů koz,
1,024.000 kusů koní,
400.000 kusů mezků a
891.000 kusů oslů.

Úbytek činil:

260.000 kusů hovězího dobytka,
46.000 kusů skopového dobytka,
760.000 kusů vepřového dobytka a
34.000 kusů koní.

Koz, oslů a mezků za války přibýlo.

Zmrzlého masa se za války dovezlo:

roku 1914: 33.125 q,
roku 1915: 291.714 q,
roku 1916: 909.894 q,
roku 1917: 1,006.956 q,
roku 1918: 1,534.588 q,

průměrně ročně o 686.270 q více, než v letech 1909-13.

Soleného a uzeného masa bylo dovezeno:

roku 1914: 33.125 q,
roku 1915: 291.714 q,
roku 1916: 909.894 q,
roku 1917: 1,006.956 q,
roku 1918: 1,534.588 q,

průměrně ročně o 116.918 q více, než v letech 1909-1913.

Dovoz konzervovaných ryb činil:

roku 1914: 20.746 q,

roku 1915: 102.997 q,

roku 1916: 55.754 q,

roku 1917: 115.863 q,

roku 1918: 492.828 q,

průměrně ročně o 239.559 q méně, než v letech 1909-1913.

Co do stoupání cen potravin za války nutno konstatovati, že se jevílo v Italii až do října 1917 velice mírně, později však velmi citelně.

Vezmeme-li za základ číslo 100 pro rok 1914, dostoupily ceny v jednotlivých státech těchto čísel:

Stát	Červenec 1914	Červenec 1917	Říjen 1917	Červenec 1918	Říjen 1918
Švédsko	100	160	178	268	305
Italie	100	149	154	256	264
Německo	100	181	201	249	228
Francie	100	170	260	203	220
Švýcarsko	100	180	186	213	215
Anglie	100	185	179	179	195
Amerika	100	140	148	153	161
Rakousko	100	318	367	502	622

Obrovský mechanismus, jemuž je děkovati za to, že zásobování armády a obyvatelstva neselhalo, nebyl utvořen v Italii hned na počátku války, nýbrž tvořil se poznenáhlu pod tlakem vojenské situace a politických událostí, zjednodušuje se v dobách klidnějších, komplikuje se v dobách kritických, zejména od roku 1917.

B. Denní dávky a zásoby proviantu.

1. Druhy dávek.

Podle italských předpisů byly stanoveny pro vojíny:

normální dávka,

zimní dávka,

zápolní dávka a

záložní dávka.

Normální dávka válečná (razione normale di guerra) náležela za války všem vojenským osobám, které měly nárok na polní přídavek.

Zimní dávka válečná (razione hivernale di guerra) náležela těmto osobám za týchž podmínek v zimě.

Zápolní dávka (razione territoriale modificata) byla určena pro oddíly v zápolí.

Záložní dávka byla vydávána v poli tehdy, když vojsku nebylo možno dodati normální nebo zimní dávku.

Složení a výměra jednotlivých dávek závisely za války na pohotových zásobách. Jednotného typu dávky nebylo. Tak dostávali vojáci ve vysokých horách přídavek chleba a stravy, vojáci v zákopech víno, rum, koňak, ovoce, čaj, čokoládu a pod.

2. Výměry před válkou.

Strava se skládala před válkou z chleba a dávky potravy, jež se dělila na základní část a doplněk.

Dávka chleba byla stanovena na 750 g na osobu denně, pro vojsko v horách na 1000 g. Na návrh velitele setniny a na základě lékařského posudku mohl povolit velitel vojskového tělesa jednotlivým vojínům přídavek až do čtvrtiny dávky.

Základní část dávky tvořily maso, příkrm a nápoje.

Dávka masa byla vyměřena takto:

200 g hovězího (v horách 250 g) nebo

220 g telecího, nebo

250 g skopového, anebo

110 g masa v konzervách.

Jako příkrm náleželo

80 g těstovin nebo rýže, anebo

100 g suché zeleniny, nebo

300 g bramborů a

15 g slaniny.

Nápoje:

10 g pražené kávy a 15 g cukru nebo

$\frac{1}{4}$ l vína.

Doplněk stravy se skládal ze soli (15—20 g), zavařenin, čerstvé zeleniny, sýra a pod. Na nákup doplňku dostával velitel vojskového tělesa pevnou částku — 0·05 lir — na osobu denně.

Záložní dávka má tyto součástky:

400 g sucharů a

200 g masa v konzervách.

Suchary a konzervy byly vyráběny ve vojenských pekárnách a továrnách nebo v soukromém průmyslu a zasílány z podniků přímo do ústředních skladů.

Záložní dávka, jsouc určena pro případy poruch v pravidelném zásobování, směla býti vydána jen na rozkaz odpovědného velitele. Za války posílení ukázala se potřeba zvýšiti počet záložních dávek u takových jednotek, jejichž zásobování bylo situací ztíženo, jako u detašovaných a izolovaných oddílů ve vysokých horách a u menších jednotek v dopředu posunutých pozicích a pod.

Když při ústupu roku 1917 všechny dopředu posunuté sklady padly do rukou nepřátelských vojsk, umožnily záložní dávky výživu ustupujících jednotek.

3. Změny za války.

Dávka chleba. Vojínům na frontě bylo vydáváno až do počátku roku 1916 750 g chleba. Od té doby je dávka jednotná pro pole (v zimě i v létě) a pro zápolí a stanovena na 700 g na osobu denně.

Dávka masa je vyměřena za války pro vojiny v poli (v zimě i v létě) na 375 g až do počátku roku 1916, později na 250 g denně, a pro vojiny v zápolí na 200 g, avšak jen pětkrát v týdnu. Spotřeba zmrzlého masa se datuje od roku 1916; dávka je stanovena na 250 g denně pro pole a pro zápolí na 190 g pětkrát v týdnu.

Dávka příkrmu se za války téměř zdvojnásobila. Denní nárok na těstoviny byl zvýšen z 80 g na 150 g v létě a 200 g v zimě, nárok na rýži všeobecně na 150 g. Dávka bramborů se udržela na frontě do roku 1915 na 300 g na osobu denně. Počínajíc rokem 1916 byla dávka snížena na 150 g. Suché zeleniny náleželo roku 1915 vojínovi na frontě 250 g, roku 1916 všem vojínům 80 g. Dávka slaniny zůstala po celou dobu války stejná, a to 15 g na osobu denně.

Dávka nápojů byla zvýšena a činila 15 g kávy a 20 g cukru denně a třikrát (v zápolí jednou) týdně $\frac{1}{4}$ l vína.

Zimní válečná dávka obsahovala mimo to také ovoce — třikrát v týdnu — a to:

- 200 g jablek, nebo
- 1 pomeranč, nebo
- 100 g kaštanů, nebo
- 60 g suchých kaštanů, nebo
- 100 g suchých fíků.

Krmivo. Pro koně a muly bylo stanoveno čtvero dávek podle velikosti zvířete, pro osly a hovězí dobytek vyměřeny dávky zvláštní.

Druh		Oves kg	Seno kg
Pro koně a muly	A	4·5	4·5
	B	4	4
	C	3·5	3·5
	D	3	3
Pro osly		1·5	2·5
Pro hovězí dobytek		—	3

V období zvláště kritickém — v květnu a červnu 1917 — musila býti dávka krmiva snížena na 2 kg denně. Mimo to užíváno hojně náhražek, jako rozmělněné slámy, stonků a listů kukuřičných a pod.

Italská armáda, mající 1,800.000 osob (z nichž jedna devítina v zápolí) a 300.000 zvířat spotřebovala skutečně za války tato množství potravin a krmiva:

Druh		Průměrná denní dávka v g	Denní	Měsíční	Celková	Poznámky
		spotřeba v g				
Chléb		700	12.600	378.000	15,750.000	
Maso	čerstvé hovězí	300	2.500	75.000	3,125.000	Čerstvé hovězí maso pochá- zelo z dobytka dovezeného k armádám, který porážely oddíly
	zmrzlé nebo kon- servované		2.900	87.000	3,625.000	
	celkem		5.400	162.000	6,750.000	
Těstoviny nebo rýže		150	2.700	81.000	3,775.000	
Zelenina nebo brambory		100	1.800	54.000	3,250.000	
Pražná káva		15	270	8.100	337.500	
Cukr		20	360	108.000	450.000	
Vino		$\frac{1}{4}$ l	4.500 hl	135.000 hl	5,625.000 hl	
Sůl		25	450	13.500	562.000	
Oves		4.000	12.000	360.000	15,000.000	
Seno		4.000	12.000	360.000	15,000.000	

4. Učlenění zásob do hloubky.

Zásoby proviantu operujících armád byly učleněny do hloubky tímto způsobem:

Um uže byly 2 záložní a 1 normální dávka.

Vojsková tělesa byla vybavena dvoudenní zálohou potravin a krmiva, dopravovanou na plukovním trénu.

Pěší divise měly naloženy na vozatajských kolonách dvou- až pětidenční zásoby proviantu.

Dopředu posunuté proviantní sklady v poli byly dotovány potravinami a krmivem na 6 dní; zásoby se skládaly ze tří normálních (i s živým dobyt看kem) a ze tří záložních dávek.

Ústřední sklady měly mouku a oves na 30 dní,
živý dobytek na 10 dní,
záložní potraviny na 5 dní a
píci na 5 dní.

Za války se měnila předepsaná dotace jak dopředu posunutých, tak i ústředních skladů. Skutečné zásoby závisely na válečných situacích, na obdobích, na tržních poměrech a na produktivitě země. Zásoby mouky a ovesa bývaly někdy tak malé, že budily obavy odpovědných činitelů.

5. Srovnání s francouzským systémem.

Jako francouzský, tak i italský voják byl vybaven dvoudenní záložní dávkou. I plukovní trény měly v obou armádách stejnou dotaci:

dvě normální dávky. Rozdíl se počíná až ve výbavě vyšších jednotek. Ve francouzské armádě nebylo u divise žádných zásob potravin a krmiva, kdežto italské divise měly pohyblivé zásoby na vozatajských kolonách na dva až pět dní. Zato však byly dotovány r. 1914 francouzské armádní sbory po dvoudenních zásobách na svých trénech.

Tyto pohyblivé zásoby, dopravované na kolonách s koňským potahem, byly však jak ve francouzské, tak i v italské armádě za války pro stabilisaci front a rozvoj automobilní dopravy zrušeny.

Italské dopředu posunuté sklady měly zásoby na šest dní, francouzské zásobovací stanice na jeden den a regulační nádraží na dva dni.

Italské ústřední sklady, mající zásobu mouky a ovsu na 30, živého dobytka na 10 a záložní potravy na 5 dní, odpovídaly francouzským staničním skladům, jež byly vybaveny živým dobytkem na 2 a ostatními potravinami na 1 až 15 dní.

Nutnost zvýšiti za určitých podmínek počet záložních dávek v poli nastala za války v obou armádách, rovněž tak nutnost upravití složení normální dávky.

C. Personál a orgány služby vyživovací.

1. Vojenský komisařiát.

Úkol zásobování vojska potravinami a krmivem připadl v Itálii sboru vojenských komisařů, který byl obdobný intendantnímu sboru ve Francii.

Hlavnímu velitelství byl přidělen odbor vojenského komisařiátu, jemuž byl svěřeno vrchní řízení vyživovací služby u operujících armád. U každého velitelství armády a armádního sboru byla systemisována sekce a u velitelství divisi oddělení vojenského komisařiátu. V zápolí měla každá oblast, jichž bylo 12, po jedné sekci komisařiátu. Podobně jako ve Francii intendantce, podléhal i italský komisařiát příslušnému veliteli; v odborných věcech korespondovaly nižší instance komisařiátu přímo s instancí vyšší a naopak.

Až do června 1916 připadal úkol opatrovati proviant pro armádu ministerstvu války, jež tento úkol plnilo vlastními orgány, a proto konalo přímo jak nákupy a rekvisice ve vlastní zemi, tak i nákupy v zahraničí. Později se však ukázalo nezbytným, aby potřeba armády i civilního obyvatelstva byla opatrována jednotně společnou organizací. Napříště musilo tedy ministerstvo války co do zajištění výživy armád jednati s novými orgány:

s ministerstvem zemědělství, utvořeným v červnu 1916,

s generálním komisařiátem pro zásobování potravinami, zřízeným v dubnu 1917,

s generálním komisařiátem pro zásobování a spotřebu potravin, organisovaným v červnu 1917 a konečně

s ministerstvem zásobování, utvořeným v květnu 1918, když byl zrušen generální komisařiát, podléhající ministerstvu vnitra.

Ministerstvu války zůstaly podřízeny i po červnu 1916 orgány, které mělo k dispozici, pokud opatrovalo potraviny a krmivo samo. Tyto orgány pracovaly od té doby v těsné souvislosti s orgány civilními.

2. Ústřední řídicí orgány.

O zásobování armád staralo se ministerstvo války pomocí svých podřízených orgánů, skládajících se z orgánů řídicích a orgánů výkonných, při čemž první kategorie se dělila na orgány ústřední a teritoriální.

V ministerstvu války byly činny tyto ústřední řídicí orgány:

a) ústřední ředitelství administrativních služeb, jemuž byla svěřena koordinace všech zásobovacích služeb (proviant, výstroj, výzbroj);

b) inspektorát vojenských komisariátů, jenž se zabýval studiem odborných otázek;

c) ústřední smíšená rekvisiční komise, jejímž úkolem bylo zásobovati armády hovězím dobyt看em a pící tím způsobem, že předpisovala jednotlivým okresům dodávky. Později byla působnost komise rozšířena i na zásobování civilního obyvatelstva masem a na opatrování sena pro zvířata, jichž bylo užito ve veřejných službách. Komise, již předsedal generál, skládala se ze sedmi členů, a to z dvou důstojníků a z pěti civilních úředníků, kteří zastupovali v komisi ministerstva zemědělství a železnic a zemědělskou radu. Konečně byla ustanovena v ministerstvu války

d) ústřední komise pro zásobování obilím, která řídila nákupy a rozdělování obilí, kukuřice a rýže, původu domácího i zahraničního, pro armádu i pro civilní obyvatelstvo. Komise podléhala až do 31. srpna 1916 ministerstvu války, potom ministerstvu zemědělství. Zřízením generálního komisariátu pro zásobování potravinami a později ministerstva zásobování stala se komise zbytečnou a byla roku 1917 zrušena.

3. Teritoriální řídicí orgány.

Teritoriální řídicí orgány v zápolí podléhaly ministerstvu války; byly to ředitelství vojenských komisariátů a nákupní a rekvisiční komise.

a) Ředitelství vojenských komisariátů, obdobné francouzským intendancím, byla ustanovena pro oblast každého armádního sboru a měla za úkol odesílati do pole potraviny podle plánu, vypracovaného ministerstvem války. Potřebné zásoby opatrovala buď přímými nákupy v místním obchodě, anebo výrobou v různých vojenských ústavech, jako mlýnech, pekárnách, továrnách na konzervy a pod.

b) Nákupní a rekvisiční komise byly zřízeny v oblasti každého armádního sboru jako spojovací orgán mezi ústřední smíšenou rekvisiční komisí ministerstva války a provinciálními komisemi. Komise dávala těmto výkonným orgánům instrukce vyšší z ústředí, usměrňovala jejich postup pro dosažení jednotnosti, dohlížela na nákupy a obstarávala dopravu potravin a hovězího dobytka z místa koupě nebo rekvisice na místo určení.

4. Výkonné a výrobní orgány.

Pod řízením a dohledem vyjmenovaných řídicích orgánů pracovaly orgány výkonné a výrobní: provinciální komise, vojenské pekárny, mlýny a továrny.

Provinciální komise byly zřízeny v každém hlavním městě provincií pro nákup hovězího dobytka a sena, dále pro nákup

obilí, vína atd. a měly podle rozsahu a bohatství té neb oné provincie několik subkomisí. Odborným poradcem komise a subkomise byl podle potřeby provinciální nebo obecní zvěrolékař, anebo i jiný místní, věci znalý odborník. Italské provinciální komise možno srovnati s francouzskými přijímacími komisemi, i jejich způsob práce a celkový systém působnosti odpovídal v hlavních rysech francouzské organizaci: ministr uložil každé provincii určitý kontingent přihlížeje k jejímu bohatství, a provinciální komise rozdělila kontingent na obce a přijímala dodávky.

Teritoriální vojenské pekárny vyráběly sice zpravidla jen chléb pro útvary zápolní, ale některé z nich dodávaly, bylo-li potřeba, i chléb armádám v poli.

Vojenské mlýny, zřízené u vojenských pekáren, odevzdávaly vyrobenou mouku podle směrnic, docházejících od ministerstva války prostřednictvím vojenských komisariátů, zápolním i polním pekárnám.

Vojenské továrny na masové konzervy v Casaraltě u Bologně a v Scazanu u Poligně pracovaly již v míru s vojenským i civilním dělnictvem a podléhaly vojenskému komisariátu. Za války jejich činnost ovšem značně vzrostla.

D. Opatřování proviantu.

1. Koupě a rekvisice.

Potraviny a krmivo potřebné k výživě vojska byly za války opatřovány koupí nebo rekvisicí. Nákup se konal buď ve vlastní zemi anebo v zahraničí, rekvisice v zápolí a v armádních pásmech.

V zápolí bylo užíváno stejných metod jako ve Francii: veřejných nabídek, omezených soutěží, přímých nákupů; základní cenu stanovila ministerská rada.

Pro nákupy v zahraničí byly zřízeny v hlavních obchodních a průmyslových střediscích zvláštní komise, podléhající technické meziniministerské komisi s ministrem financí v čele, v níž byla za ministerstva, pro něž byly nákupy určeny. Tato komise zkoumala požadavky jednotlivých ministerstev, rozhodovala o přidělu a pořadí, přihlížeje ke stránce rozpočtové a otázce valutové.

Rekvisice prováděli v zápolí zmocněnci jednotlivých ministerstev podle zásad stanovených vládním nařízením, v armádních pásmech velitelé vyšších jednotek, sekce a oddělení vojenských komisariátů podle směrnic vydaných hlavním velitelem. Rekvisice v poli vztahovaly se jen na potraviny, hovězí dobytek, stroje, nástroje a nářadí, elektrickou a hydraulickou energii, stavby a plochy.

Ministerstvo války opatřovalo ve vlastní působnosti maso, seno a slámu, záložní potravu a víno. Opatřování obilí, kukuřice a rýže, jež náleželo původně také do oboru působnosti ministerstva války, přešlo do kompetence ministerstva zásobování.

Zásobování cukrem a tabákem obstarávalo ministerstvo financí.

2. Opatřování dobytka.

Když italská armáda mobilisovala, usuzovala vojenská správa, že pro zásobování armád v prvních šesti měsících války bude potřebí 10% živého hovězího dobytka, sčítaného v Itálii roku 1908. Podle tohoto rozpočtu rozdělila ústřední smíšená rekvisiční komise ministerstva války dodávky na provincie a provinciální komise na obce a nej-

větší pěstitele. Dobrovolně nabídnutá množství byla od kontingentu odečtena. Při rekvisicích bylo dbáno toho, aby malým zemědělcům byl zachován dobytek potřebný k polním pracím a rovněž tak bylo šetřeno dobytka plemenného.

Vybraný dobytek odevzdávaly obce na vyzvání ústřední komise v partiích po 250 kusech. Maximální ceny byly stanoveny podle kategorie a jakosti dobytka.

Provinciální komise opatřily průměrně měsíčně hovězího dobytka:

roku 1915 — 42.000 kusů,
roku 1916 — 50.000 kusů,
roku 1917 — 70.000 kusů,
roku 1918 — 68.000 kusů.

Celkem bylo opatřeno v Itálii asi 2,500.000 kusů hovězího dobytka pro potřebu armád. Toto číslo nabývá zvláštního významu v zemi, která dovážela již v míru maso a jejíž celkový počet hovězího dobytka byl odhadován v roce 1914 na šest milionů kusů.

3. Opatřování obilí.

Až do srpna 1916 opatřovalo obilí ministerstvo války v dohodě s ministerstvem zemědělství. Výkonnými orgány byly provinciální komise a subkomise pro nákup obilí. Přes to, že dostávaly rozkazy od ústřední komise pro zásobování obilí, podléhaly provinciální komise a subkomise až do 30. srpna 1916 nákupním a rekvisičním komisím v sídle armádních sborů. Později podléhaly komise vojenské správě již jen po stránce kázeňské, kdežto nákupy a rekvisice řídila ministerstvo zemědělství a konečně ministerstvo zásobování.

S počátku měly provinciální komise pro nákup obilí toto složení: 1 vyšší důstojník, předseda komise, 2 civilní členové zastupující zemědělské zájmy provincie, 1 nižší důstojník a 1 písař. Později byl přičleněn komisím třetí civilní člen jako zástupce zájmových institucí.

Držitelé zásob byli povinni přihlásiti své zásoby. Komise byly oprávněny rekvirovati všechny volné zásoby po odečtení toho, čeho bylo potřebí k setbě a výživě držitele a jeho rodiny, neb osob, o jejichž stravování musil úplně nebo z části pečovati (služebnictvo, dělnictvo a pod.).

Později bylo však nutno vytvořiti celý organismus pro opatřování potřebných zásob pro civilní obyvatelstvo, a tak byla zřízena zvláštní státní skladiště, kde se skládalo rekvirované obilí.

Dokud italská vláda nezavedla monopol na dovoz obilí, mohly provinciální komise zabaviti i obilí dovezené ze zahraničí, jakmile došlo do italského přístavu.

Podobně jako za hovězí dobytek, platilo se i za obilí podle maximálních cen stanovených ústřední komisí. Držitel dostal od komise bon, splatný u teritoriálního ředitelství vojenského komisariátu; požádal-li o to, mohl býti vyplacen i před uskutečněním dodávky, ale musil ji mítí stále k dispozici komise.

V letech 1917 a 1918 byly provedeny některé změny jak ve složení komisí, tak i v provádění rekvisic. Výplata se konala přímo, a to tím způsobem, že komisi byl přičleněn účetní důstojník, který dodávky proplácel a zálohu obilí účtoval.

4. Opatřování drobného proviantu.

Pro opatřování drobného proviantu byly zřízeny různé komise, které podléhaly přímo ministerstvu zásobování, v nichž však bylo zastoupeno i ministerstvo války.

a) Rekvisiční komise a subkomise pro opatřování rýže měly obdobný úkol a složení jako provinciální komise pro nákup obilí a byly zřízeny v provinciích s velikou úrodou rýže (Novara, Pavie, Milán). V provinciích Bologna, Rovigo a Verona byla svěřena rekvisice rýže komisím, zabývajícím se rekvisicí obilí.

b) Komise pro opatřování zásob v zahraničí, složená ze schopných důstojníků a civilních odborníků, obstarávala nákupy v Americe a dovoz do italských přístavů.

c) Komise pro nákup a rekvisici sýra, másla, oleje, zeleniny a kávy měla měnitelné složení. Důstojníci zaujímalí místa předsedy a tajemníka, civilní osoby byly jednak odborními členy, jednak zástupci výrobců.

Ministerstvo financí, jemuž bylo svěřeno zásobování cukrem, provedlo nejdříve povšechnou rekvisici cukru u konsorcia italských rafinerií a rozdělovalo potom dodávky na továrny. Podobně se postaralo řečené ministerstvo i o zásobování tabákem, jenž byl dodáván královskými továrnami na tabák.

Ministerstvo zemědělství pečovalo o zásobování ovocem.

5. Srovnání s francouzským systémem.

Italský systém opatřování potravin za války zdá se poddajnějším než systém francouzský. Příčina je v tom, že Italie vstoupila do války o 10 měsíců později než Francie, takže mohla využít plnou měrou francouzských zkušeností. Tak mohla zabránit nesrovnalostem, s jakými se setkáváme na počátku války ve Francii, mohla uchránit dojný a plemenný dobytek a ponechat zemědělcům dobytek, pokud ho potřebovali k polním pracím. Kdežto ve Francii byl rekvirovaný dobytek odevzdán na počátku války téhož dne přejímáním komisím, zůstal v Italii v rukou držitele, který jej choval k dispozici vojenských úřadů.

Co do zásobování senem a slámou byly systémy v obou státech v hlavních rysech stejné. Několik měsíců přede žněmi rozdělil ústřední úřad úměrně zdrojům dodávky na provincie, provinciální úřady na obce a obecní úřady na výrobce. Výrobci dováželi seno a slámu podle přesných rozkazů do označených vojenských závodů. Provinciální komise opatřily ročně průměrně 12 milionů q sena a 6 milionů q slámy. Byl to výkon velmi obtížný, neboť vlastní sklizeň sena nedostačovala zemědělským potřebám, a slámy bylo třeba pro krmivo a pro papírnický průmysl.

Stejným způsobem opatřily provinciální komise ročně 1,300.000 q ovsa, 600.000 q bobů a 250.000 q svatojanského chleba.

E. Doprava proviantu.

1. Doprava po moři.

Dopravou zboží po moři se zabývaly:

a) námořní komitét, jemuž příslušely hlavně otázky organizace přístavů,

b) komise pro rekvisice obchodních lodí,

c) vojenský dozorčí orgán, jemuž bylo pečováti o ochranu a bezpečnost obchodních lodí v pásmu, připadajícím italskému námořnictvu,

d) ústřední komise pro námořní dopravu, již byla svěřena povšechná organisace veškeré dopravy a úprava zákonů a předpisů, týkajících se státního obchodního loďstva a na jejíž místo nastoupilo později ministerstvo námořnictví,

e) delegace dopravního ředitelství, jež zastupovala zájmy vojenské. S počátku pečovala jen o dovoz takových surovin z Ameriky, kterých bylo třeba pro výrobu zbraní a střeliva. Později musila však řídit i dopravu obilí a živého dobytka.

K těmto hlavním orgánům třeba ještě připočísti množství dalších orgánů, jež byly zřízeny pro zabezpečení zásobování vojska, operujícího v koloniích, Albanii a Macedonii. Tak byly vytvořeny zásobovací úřady v Neapoli, Tarentě a Benátkách, vojenské úřady pro nakládání a vykládání lodí v Janově, Savoně, Spezii, Livornu, Civitavecchii, Neapoli, Palermu, Mesině, Tarentě a Syrakusách.

Vojska v koloniích byla zásobena základnou neapolskou, vojska v Macedonii a Albanii základnou tarentskou. Když doprava nabyla od počátku r. 1916 větších rozměrů (evakuace srbské armády a jejích zajatců), bylo třeba připojit k Tarentu dvě vedlejší základny — Brindisi a Gallipoli. Počátkem roku 1917 nestačil však Tarent ani se svými vedlejšími základnami a musila býti odevzdána část jeho dopravy přístavu neapolskému, jenž byl rozšířen o vedlejší základnu Terra-Anunziata.

2. Doprava po železnici.

Italská železniční doprava nezná systému regulačních nádraží a regulačních komisí, a tím je dán hlavní rozdíl mezi francouzským a italským způsobem zásobování vojsk v poli.

Ve francouzské armádě je regulační nádraží (komise) spojkou mezi odesílajícími staničními sklady v zápolí a mezi zásobovacími stanicemi, které jsou zřizovány pro vyšší jednotky. Regulační komise řídí pohyb a směr vlaků v příkazaném pásmu, připravuje denní zásobovací vlaky podle potřeby té neb oné vyšší jednotky a pečuje o doplňování svých zásob.

V Itálii není takové spojky mezi ústředními a dopředu posunutými sklady. Jako důvod je od Italů uváděno, že omezený rozvoj železniční sítě na rakouských hranicích nutí k tomu, aby pro přesuny a zásobování vojsk bylo použito dvou hlavních železničních tratí na těchto hranicích a že řízení veškeré dopravy na těchto tratích musí zůstat soustředěno v jediném dopravním úřadě. Italové dokazují, že jejich systém se ukázal velmi pružným a že se dovedl přizpůsobiti každé okolnosti.

Vysvětlují, že by jim zřízením regulačních nádraží byly vznikly značné potíže a nesnáze.

Trat' Verona—Vicenza—Udine sloužila pro zásobování třem italským armádám, jež byly rozloženy na sever od tratí a jejichž fronta s ní probíhala celkem rovnoběžně. Veškeré transporty pro tyto tři armády musily býti vedeny po jediné trati. Nelze tu přikázati každé armádě regulační komisi, neboť by to znamenalo rozdělit jednotnou hlavní tepnu na několik částí a řídit pohyb v každé části zvláště, čímž by trpěla doprava. Na jednotné tepně musí býti řízena doprava jednotným orgánem. Kdyby byly zřízeny na trati

Verona—Vicenza—Udine regulační komise, byla by doprava vyžadovala neustálé dohody mezi jednotlivými komisemi, nepřetržitá spojitost dopravy by byla ztracena a nastaly by časté zmatky a zpoždění transportů. Italové soudí, že systém regulačních komisí má oprávnění jen tam, kde dostatek transversálních linek umožňuje vytvořit nezávislé sítě, a říkají, že francouzská regulační komise v Miláně nebyla nikdy regulační komisí v pravém smyslu slova, neboť neměla k dispozici žádné složky trati Milán—Verona. Dostávala prostě materiál a proviant pro francouzská vojska a odesílala jej za jednotkami. Regulační nádraží v Miláně bylo tedy prostým roztřídovacím nádražím. Také nádraží veronské nefungovalo jako nádraží regulační; řídilo toliko směr dopravy materiálu určeného přímo o francouzské armádě, třídilo vagony, jež přijížděly z Milána, a rozesílalo materiál na místa určení.

Veškerá doprava byla řízena v Itálii jednotným orgánem, dopravním ředitelstvím.

3. Doprava na trénech.

Na počátku války měl každý armádní sbor na vozatajských kolonách dvě normální dávky potravin a ova a jednu záložní dávku potravy. Tyto kolony odevzdávaly svůj náklad vozatajským kolonám divisí. Avšak brzy po vypuknutí války odbíraly vozatajské kolony divisi přímo v dopředu posunutých skladech, takže kolony armádních sborů mohly být zrušeny. Kolony divisí pak zásobovaly trény vojenských těles, které dopravovaly proviant jednotlivým oddílům tělesa.

F. Vyživovací služba v poli.

1. Rozdělení země na pásma.

Italie byla rozdělena za války na pásmo zápolní a válečné.

Zápolní pásmo bylo zase rozděleno na teritorální oblasti armádních sborů, jichž bylo celkem 12. V těchto oblastech byly umístěny ústavy a podniky vyživovací služby, které připravovaly a odesílaly potraviny a krmivo podle rozkazů řídicích orgánů k armádě v poli. Některé z těchto ústavů a podniků byly zřízeny již v míru, jiné až za války a značná část vznikla zabavením soukromých podniků pro účely vojenské správy.

Válečné pásmo se skládalo ze dvou částí:

a) z území podřízeného hlavnímu veliteli, jež bylo zase rozděleno na operační pásmo a etapu, a

b) z území, které bylo sice prohlášeno za válečné, v němž však zůstala civilní správa; pro tuto část válečného území platily sice stejné předpisy jako pro část první, ale provádění bylo ponecháno civilním úřadům.

2. Ústavy druhé linie.

Polní ústavy vyživovací služby dělily se na ústavy první a druhé linie. K těmto patřily ústřední a dopředu posunuté sklady.

Ústřední sklady byly zřízeny na důležitých železničních uzlech, aby je bylo možno rychle doplňovati ze záložních skladů a aby mohly rychle dopravovati zásoby do předních linií. Jejich činnost lze srovnati s úkolem francouzských staničních skladů. Osvěd-

ily se znamenitě, zejména když roku 1917 za náhlého a nepředvídaného ústupu byly ztraceny veškeré dopředu posunuté sklady. Ústřední sklady měly obrovské zásoby potravin a krmiva, jež byly vždy armádám k dispozici.

Dopředu posunuté sklady byly útvary zcela prozatímně zařízené, s rychlými dopravními prostředky, a bývaly zřízeny tak daleko od fronty, aby mohly rychle zásobovati ústavy první linie. Zásoby dostávaly z ústředních skladů. Když později vzdálenost mezi ústředními a dopředu posunutými sklady vzrostla a tím bylo zásobování znesnadněno, byl vřaděn mezi oba útvary zprostředkující orgán — stabilimento intermedio.

Konečně mělo hlavní velitelství k dispozici zvláštní sklady, aby mohlo čeliti nepředvídaným potřebám armád.

3. Ústavy první linie.

K ústavům první linie náležely orgány divisi a vojskových těles. Byly mobilní, měly potřebné dopravní prostředky a byly rozčleněny tak, aby mohly zásobovati přímo příslušné bojové jednotky. Potraviny a krmivo dostávaly ze skladů dopředu posunutých a mimo to těžily z místních zdrojů, zastávající tak úlohu obdobnou francouzským groupes d'exploitation.

4. Komisariáty v poli a srovnání s francouzským systémem.

Pro vyživovací službu v poli platily předpisy vypracované v míru; než zvláštní ráz posiční války vynutil si pochopitelně určité organizační změny.

Tradiční rozdělení na řídicí a výkonné orgány bylo zachováno.

Odbor vojenského komisariátu u hlavního velitelství měl celkové řízení vyživovací služby, usměrňoval činnost armádních komisariátů a upravoval zásobovací činnost ústředních skladů.

Armádní komisariáty pečovaly o službu v armádním pásmu, nařizovaly přemístění a vytvoření nových dopředu posunutých skladů, zásobovaly ústavy první linie a staraly se o včasné doplňování vlastních zásob. Komisariát armádního sboru řídil vyživovací službu v oblasti sboru a měl k divisním komisariátům totéž postavení a touž pravomoc, jako armádní komisariát k němu samému. Divisní komisariát zásoboval přidělené jednotky jednak ze zásob, jež dostal, jednak ze zásob, jež získal využitím místních zdrojů.

Organisace a činnost italských vojenských komisariátů podobaly se celkem francouzskému systému, avšak s tím rozdílem, že u francouzského hlavního velitelství nebyly zařaděny intendantní orgány pro službu vyživovací. Výnosem ministra války ze dne 1. ledna 1918 byl sice zřízen ve francouzské armádě úřad generálního inspektora intendantní služby, jehož povinností bylo pečovati o účelnou souhru intendantní služby v poli a zápolí a jenž podával po svých inspekcích hlášení státnímu podsekretáři vojenství, ale generální inspektor nemohl vydati prováděcí nařízení, nebyl ani odborným poradcem hlavního velitele, nýbrž přestával jen na tom, že

oznamoval příslušným představeným své poznatky a upozorňoval, jakých náprav by bylo třeba.

5. Denní zásobování.

Ústřední sklady posílaly denně jedním anebo několika vlaky potraviny a krmivo do skladů dopředu posunutých, které sloužily témuž účelu jako francouzské zásobovací stanice. Intradace vlaků byla starostí dopravního ředitelství.

Dopředu posunuté sklady mívaly zásoby proviantu, jež se řídily situací, ale vždy značně menší, než zásoby ústředních skladů. U některých armád byly zřízeny odbočky dopředu posunutých skladů; tyto byly pak zásobovány přímo z ústředních skladů.

Z dopředu posunutých skladů nebo jejich odboček byly zásoby dopraveny podle rozkazu komisariátů armádních sborů automobilními kolonami k divisím a odtud pak podle nařízení divisních komisariátů k vojenským tělesům.

6. Zásobování masem.

Vojsko dostávalo buď čerstvé nebo zmrzlé maso. Živý dobytek, nakoupený nákupními komisemi, byl odeslán po železnici do ústředních skladů a odtud pak do skladů dopředu posunutých. Porážku dobytka si obstarávala vojsová tělesa sama, odbírala tedy živý dobytek. Zmrzlé maso, jehož spotřeba stále vzrůstala, bylo dopravováno z přístavů ve vlcích do skladů dopředu posunutých a odtud v automobilech k jednotkám.

Kůže a jiné cenné vedlejší produkty, získané při porážce, byly na počátku války prodávány za laciný peníz místním obchodníkům, ba i odhazovány. Později byla však vše tato řádně upravena. Veškeré hovězí kůže se v poli nasolily a odesílány do zvláštních skladů v zápolí, kde je odborný personál roztřídil a odprodal soukromým koželužnám, které je však musily chovati tři měsíce po tříslování k dispozici vojenské správy. Po tuto dobu mohla je vojenská správa koupiti za ceny stanovené úřadem pro zásobování obuví a kožemi. Rovněž tak byly odesílány do zápolí získané tuky, jichž bylo upotřebeno k výrobě výbušin.

7. Zásobování chlebem.

Chléb se pekl v ústředních a v polních pekárnách. Polní pekárny měly buď pohyblivé pece různých typů, anebo pece nepohyblivé; byly přiděleny armádám a mívaly tolik sekcí, kolik měla armáda armádních sborů. Nejužívanější typ mobilních pecí byl model Weissův na kolech — užívaný též v rakousko-uherské armádě — jenž se vyznačoval značnou pohyblivostí. Později byly utvořeny sekce Weissových pecí na automobilech. Sekce měla tolik skupin o desíti pecích, kolik divisí bylo přiřčeno armádnímu sboru.

Sekce nemobilních pecí měly toliko pekařské nářadí a užívaly obyčejných místních nebo postavených pecí.

S počátku byl chléb pečen z pšeničné mouky, později bylo však užíváno hojně náhražek, jako rýže, kukuřice, žita a pod. Potřebnou mouku posílaly ústřední sklady buď do dopředu posunutých skladů

aneb i přímo pekárnám. Vyrobený chléb byl rozvážen automobily k divisím, kdež se rozděloval vojskovým tělesům.

8. Zásobování vínem.

O zásobování vínem pečoval na počátku války armádní komisariát a opatroval je rekvisicemi nebo přímými nákupy u pěstitelů. Později bylo opatrování svěřeno komisariátům divisí. V posledním válečném období přešlo zásobování vínem do rukou ministerstva války, které dalo nakoupené a rekvirované víno ve zvláštních odborných ústavech upravití a odtud rozesílati do skladů dopředu posunutých.

9. Zásobování alpských útvarů.

V zásobování alpských útvarů jsou některé zvláštnosti. Na počátku války byly tyto útvary organisovány ve skupinách, jež byly vybaveny pro zásobování potravinami a krmivem

pekárenskou sekci parkem potravin a proviantní kolonou	} alpských útvarů.
--	--------------------

Kolona dostávala zásoby z dopředu posunutého skladu, dodávala je parku, z něhož byly zásobovány útvary. Pekárenská sekce byla dotována moukou přímo z dopředu posunutých skladů.

Za války byla tato organisace dvakrát změněna. Nejdříve byly zrušeny proviantní kolony a parky potravin a nahrazeny parkem pro každou alpskou skupinu, jenž měl menší zásoby, než zrušené dva orgány. Později byly alpské skupiny sloučeny v divise, které sice neměly vlastních služeb, ale byly vybaveny vozatajským trénem jako pěší divise.

* * *

Podle předválečných předpisů mělo opatrovati italské ministerstvo války výživu armád vlastními prostředky.

Potřeby války si však postupně vynutily, aby zásobování vojenské i civilní bylo spojeno pod týmž řízením, a možno říci, že utvoření každého nového orgánu v tomto řetězu bylo jen důsledkem významných vojenských anebo hospodářských událostí. Snížení zemědělské výroby stvořilo ministerstvo zemědělství, omezení dovozu ponorkovou válkou dalo podnět k zřízení generálního komisariátu pro zásobování a spotřebu, podléhajícího ministerstvu vnitra, přísnější reglementace výroby a spotřeby dala vzniknouti ministerstvu zásobování, jež bylo na ostatních nezávislé a jehož ministr neodpovídal parlamentu.

Italie tedy musila, podobně jako ostatní státy, přizpůsobiti svou zásobovací politiku měnícím se potřebám válečným, s tím rozdílem a s tou výhodou, že mohla využiti plnou měrou přípravného období.

Svou energickou politikou přispěla k vítězství, neboť o italského vojína bylo dobře postaráno a pečováno, a zdravá a hojná výživa je prvním činitelem pro uchování tělesné zdatnosti a morálky bojovníků — vlastností to, jimiž se dobývá úspěchů. Příště dále.